

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ GIÁO DỤC THANH NIÊN

Trần Anh Dũng
Học viện Ngân hàng

Tóm tắt: Chủ tịch Hồ Chí Minh vĩ đại đã để lại cho nhân dân ta di sản tinh thần đồ sộ, trong đó tư tưởng của Người về giáo dục thanh niên có ý nghĩa to lớn. Người luôn yêu cầu phải khơi dậy và phát huy tinh thần mạnh mẽ của thanh niên. Muốn vậy phải luôn chăm lo, giáo dục thanh niên toàn diện. Những lời dạy của Người luôn là kim chỉ nam trong công tác giáo dục thanh niên hiện nay.

Từ khóa: Hồ Chí Minh, tư tưởng, thanh niên, giáo dục.

HO CHI MINH'S THOUGHT ON YOUTH EDUCATION

Tran Anh Dung
Banking Academy

Abstract: The great President Ho Chi Minh left our people a great spiritual legacy, in which his thought on youth education has great significance. He always asked to arouse and promote the strong spirit of young people. To do so, it is necessary to always take care and educate the youth comprehensively. His teachings are always the guideline in today's youth education.

Key words: Ho Chi Minh, ideology, youth, education.

Nhận bài: 08/04/2025

Phản biện: 11/05/2025

Duyệt đăng: 16/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt quan tâm đến việc giáo dục thanh niên. Người nói: “Một năm khởi đầu từ mùa xuân. Một đời khởi đầu từ tuổi trẻ. Tuổi trẻ là mùa xuân của xã hội”. Người có tầm nhìn xa trông rộng, đã thấu hiểu vai trò vô cùng to lớn của lực lượng thanh niên trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Để phát huy vai trò và sức mạnh của tuổi trẻ cần phải tiến hành giáo dục thanh niên một cách toàn diện. Tư tưởng của Người về giáo dục thanh niên vô cùng rộng lớn, bài viết tập trung phân tích tư tưởng của Người về vị trí, vai trò của thanh niên và nội dung bồi dưỡng, giáo dục thanh niên để họ xứng đáng là người kế thừa sự nghiệp cách mạng của Đảng.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Hồ Chí Minh về công tác giáo dục, rèn luyện thanh niên

Ngay từ khi dạy học ở trường Dục Thanh, Hồ Chí Minh đã quan tâm đến giáo dục tinh thần dân tộc khi dạy môn quốc văn, giáo dục lao động, thể chất cho học sinh. Suốt cuộc đời hoạt động của mình cho đến bài báo cuối cùng ngày 1-6-1969 “Nâng cao trách nhiệm chăm sóc và giáo dục thiếu niên, nhi đồng” đăng trên Báo Nhân Dân, số 5526 Người luôn quan tâm chăm lo đến thế hệ cách mạng cho đời sau. Trong Di chúc, Người khẳng định: “Đoàn viên và thanh niên ta nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ

thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên”. Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc làm rất quan trọng và rất cần thiết”. Bởi vì theo Người bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau không chỉ vì tương lai của dân tộc mà còn trực tiếp đào tạo cán bộ cho hiện tại: “Thanh niên là người tiếp sức cách mạng cho thế hệ thanh niên già, đồng thời là người phụ trách dìu dắt thế hệ thanh niên tương lai - tức là các cháu nhi đồng”.

Khi bắt đầu thực hiện nhiệm vụ xây dựng lực lượng cách mạng cho sự nghiệp giải phóng dân tộc, Hồ Chí Minh quan tâm đến giáo dục thanh niên, thức tỉnh thanh niên, kêu gọi thanh niên ý thức được trách nhiệm trước dân tộc để đấu tranh giành lại độc lập cho đất nước, bởi vì theo Người, thanh niên là những người trẻ tuổi, có sức khỏe, nhiệt tình, hăng hái, ham tìm hiểu, nhanh tiếp thu cái mới, có vai trò quan trọng trong các phong trào xã hội. Thực dân Pháp đô hộ nước ta, thực hiện chính sách ngu dân, thanh niên nước ta bị nền giáo dục thực dân “nhồi sọ”, quên đi thân phận của người dân mất nước, cam chịu cuộc sống nô lệ. Năm 1925, trong bài Gửi thanh niên An Nam, sau khi phê phán toàn quyền Pháp P.Dume và kẻ về sự phản đầu của thanh niên Nhật Bản, Trung Quốc, Nga, Hồ Chí Minh viết: “Thế thì thanh niên của ta đang làm gì? Nói ra thì buồn, buồn lắm: họ không làm gì cả. Những thanh niên không có phương tiện thì không dám rời quê nhà; những người có phương tiện thì lại chìm ngập trong sự

biếng nhác; còn những kẻ đã xuất dương thì chỉ nghĩ đến việc thỏa mãn tính tò mò của tuổi trẻ mà thôi! Hồi Đông Dương đáng thương hại! Người sẽ chết mất, nếu đám Thanh niên già cỗi của Người không sớm hồi sinh”. Với Hồ Chí Minh, thức tỉnh thanh niên là bước đầu tiên để thức tỉnh một dân tộc đứng lên đấu tranh giành lại nền độc lập, để xây dựng một xã hội mới. Chính vì thế ngay từ năm 1925 Người đã thành lập “Hội Việt Nam cách mạng thanh niên”, để đào tạo cán bộ, cũng từ tổ chức này đã đào luyện những lớp đảng viên cộng sản đầu tiên cho cách mạng Việt Nam.

Hồ Chí Minh rất tin tưởng vào thanh niên và tin rằng với ý chí, nghị lực mạnh mẽ thanh niên sẽ vượt qua mọi khó khăn gian khổ, đóng góp xứng đáng cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ tổ quốc: “Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Thật vậy nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do các thanh niên. Thanh niên muốn làm người chủ tương lai cho xứng đáng thì ngay hiện tại phải rèn luyện tinh thần và lực lượng của mình, phải ra làm việc để chuẩn bị cái tương lai đó”.

2.2. Một số yêu cầu của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục, rèn luyện thanh niên

Theo đó, Người yêu cầu phải giáo dục, rèn luyện thanh niên một cách toàn diện. Trong số những vấn đề cần giáo dục cho thanh niên, Hồ Chí Minh đặt lên hàng đầu vấn đề giáo dục tinh thần yêu nước: “Trước hết phải yêu Tổ quốc, yêu nhân dân. Phải có tinh thần dân tộc vững chắc và tinh thần quốc tế đúng đắn”, đồng thời phải luôn hiếu thảo, kính trọng ông bà, cha mẹ, thương yêu mọi người trong gia đình. Tinh thần yêu nước là vốn quý, là sức mạnh to lớn giúp dân tộc ta trường tồn trong lịch sử. Bài học dựng nước và giữ nước cũng cho thấy khi nào tinh thần yêu nước được phát huy cao độ dân tộc ta luôn đứng vững trước những thử thách nghiệt ngã trong lịch sử. Ngày nay tinh thần ấy cần được đề cao và khơi dậy một cách mạnh mẽ để đưa nước ta trở nên giàu mạnh. Giáo dục tinh thần yêu nước sẽ tiếp thêm nguồn sức mạnh, trí sáng tạo cho hàng triệu thanh niên đang ngày đêm chiến đấu, lao động, cống hiến trên mọi lĩnh vực vì sự vững bền của đất nước, cho sự đi lên của đất nước trong thế kỷ XXI. Trong thời đại Hồ Chí Minh yêu nước gắn liền với yêu chủ nghĩa xã hội, bởi vì đi lên chủ nghĩa xã hội là mục tiêu, lý tưởng cách mạng mà Đảng và nhân dân ta đã lựa chọn, là con đường chắc chắn nhất để giữ vững độc lập dân tộc, đem lại hạnh phúc cho nhân dân. Do đó,

đồng thời với giáo dục tinh thần yêu nước thì phải giáo dục lý tưởng cách mạng cho thanh niên. Nhờ lý tưởng cách mạng thanh niên sẽ có lập trường tư tưởng vững vàng gặp khó khăn gian khổ đến đâu, họ cũng không từ bỏ con đường đã chọn, suốt đời phấn đấu hy sinh cho sự nghiệp của Đảng. Tránh được những sai lầm, không thỏa mãn, kiêu căng khi thuận lợi, không sợ sệt, nản chí khi gặp khó khăn, có nghị lực vươn lên hoàn thành mọi nhiệm vụ được giao. Để có lý tưởng cách mạng theo Hồ Chí Minh phải giáo dục tinh thần yêu nước và chủ nghĩa Mác - Lênin cho thanh niên. Trong bài “Lịch sử nước ta”, Người viết: “Dân ta phải biết sử ta - Cho tường gốc tích nước nhà Việt Nam”. Mặt khác, Người căn dặn thanh niên: “Có học tập lý luận Mác - Lênin mới củng cố được đạo đức cách mạng, giữ vững lập trường, nâng cao hiểu biết và trình độ chính trị, mới làm được tốt công tác Đảng giao phó cho mình”. Trong tư tưởng của Người đạo đức luôn là nền tảng, đối với thanh niên: “Dạy cũng như học phải biết chú trọng cả tài lẫn đức. Đức là đạo đức cách mạng. Đó là cái gốc, rất là quan trọng”. Trong hai mặt đức và tài thì đức là gốc. Đối với thanh niên đạo đức cách mạng: “Có thể tóm tắt trong mấy điểm: *Trung thành*: Trọn đời trung thành với sự nghiệp cách mạng, với Tổ quốc, với Đảng, với giai cấp. *Dũng cảm*: Không sợ khổ, không sợ khó, thực hiện: “Đầu cần thanh niên có, việc gì khó thanh niên làm”, “gian khổ thì đi trước, hưởng thụ sau mọi người”. *Khiêm tốn*: Không nên tự cho mình là tài giỏi, không khoe công, không tự phụ”. Mặt khác, Người yêu cầu thanh niên phải vươn lên làm chủ khoa học, kỹ thuật. Trong cách mạng xã hội chủ nghĩa, thanh niên lại càng cần phải nâng cao trí tuệ, có kiến thức toàn diện, sâu sắc trên mọi lĩnh vực, Người nói: “Dốt nát cũng là kẻ địch. Địch dốt nát giúp cho địch ngoại xâm”. Trình độ học vấn sẽ giúp thế hệ trẻ tiếp thu được tri thức mới, những kiến thức khoa học kỹ thuật để vận dụng trong quá trình xây dựng đất nước. Người cho rằng: Không có tri thức thì không thể xây dựng chủ nghĩa xã hội. Trình độ học vấn là điều kiện để phát huy dân chủ, nâng cao ý thức và năng lực làm chủ đất nước của thanh niên: “Mọi người Việt Nam phải hiểu biết quyền lợi của mình, bổn phận của mình, phải có kiến thức mới để có thể tham gia vào công cuộc xây dựng nước nhà”. Điều đó có ý nghĩa đặc biệt quan trọng, nhất là trong điều kiện toàn cầu hoá và sự bùng nổ của cách mạng khoa học - công nghệ hiện đại. Thanh niên Việt Nam phải biết vươn lên

làm chủ những công nghệ tiên tiến nhất để xóa bỏ nghèo đói và tụt hậu, để rút ngắn khoảng cách với những quốc gia phát triển. Thực tế cho thấy, rất nhiều thanh niên đã và đang xứng đáng với lời dạy đó của Người. Những thắng lợi về vang của tuổi trẻ Việt Nam trong các cuộc thi quốc tế, trong học tập, sản xuất, kinh doanh, bảo vệ Tổ quốc... đã chứng minh vai trò và năng lực của các thế hệ thanh niên trong công cuộc xây dựng đất nước. Tuy nhiên, tuổi trẻ ngày nay cần phải làm được nhiều hơn thế, cần phải tiếp tục phấn đấu và rèn luyện. Trên nhiều lĩnh vực, chúng ta còn tụt hậu, có khoảng cách quá xa so với các nước phát triển trong khu vực và trên thế giới. Nhiệm vụ của thanh niên là phải góp phần thu hẹp, san bằng khoảng cách đó. Trong học tập Người luôn yêu cầu lý luận gắn liền với thực tiễn: “Lý luận cũng như cái tên (hoặc viên đạn). Thực hành cũng như cái đích để bắn. Có tên mà không bắn, hoặc bắn lung tung, cũng như không có tên”.

Trong giáo dục thanh niên, Hồ Chí Minh cũng rất quan tâm đến sự phát triển về thể chất. Người đã nêu một tấm gương sáng về rèn luyện thể dục, thể thao, đồng thời kêu gọi mọi người, nhất là thanh niên, phải thường xuyên rèn luyện sức khỏe, coi đó là trách nhiệm và bổn phận của thanh niên. Họ cần có những hoạt động vui chơi lành mạnh: “Thanh niên phải chuyên tâm học hành và công tác, nhưng cũng cần có vui chơi. Vui chơi lành mạnh là một bộ phận trong sự sinh hoạt của thanh niên”.

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về chăm lo, bồi dưỡng thể hệ cách mạng cho đời sau, Đảng ta đã đề ra nhiều chính sách nhằm phát huy vai trò của thế hệ trẻ đối với sự nghiệp xây dựng đất nước. Đặc biệt, trước yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, đòi hỏi phải tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác thanh niên nhằm bồi dưỡng và phát huy hiệu quả vai trò, trách nhiệm của thanh niên trong tình hình mới. Hội nghị Ban Chấp hành Trung ương Đảng lần thứ 7 (khóa X) đã ra Nghị quyết “Tăng cường sự lãnh đạo của Đảng về công tác thanh niên trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước”. Đại hội XIII của Đảng tiếp tục nhấn mạnh: “Tạo động lực cho thanh niên xung kích trong học tập, lao động sáng tạo, khởi nghiệp, lập nghiệp; làm chủ các kiến thức khoa học, công nghệ hiện đại, phát huy vai trò quan trọng trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”.

III. KẾT LUẬN

Thấm nhuần và quán triệt sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục thanh niên có ý nghĩa sâu sắc, nhất là trong bối cảnh hiện nay. Những lời dạy của Người giúp thanh niên có thêm niềm tin, sức mạnh và ý chí vươn lên. Đó cũng là biểu hiện sinh động của cuộc vận động “Học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh” mà toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta đang ra sức thực hiện.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo cáo quốc gia về thanh niên Việt Nam (2015), Bộ Nội vụ và Quỹ Dân số Liên Hợp quốc tại Việt Nam, Hà Nội.
2. Dương Tự Đàm (1996), *Định hướng giá trị của thanh niên sinh viên trong sự nghiệp đổi mới ở Việt Nam*, Luận án Phó Tiến sĩ khoa học Triết học, chuyên ngành Chủ nghĩa cộng sản khoa học, Hà Nội.
3. Đặng Cảnh Khanh (2006), *Xã hội học thanh niên*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Nguyễn Hùng Oanh (2009), *Phát triển đạo đức cách mạng của thanh niên quân đội trong tình hình hiện nay*, Nhà xuất bản Quân đội nhân dân, Hà Nội.
5. Đoàn Văn Thái (2006), “Quản lý nhà nước đối với công tác thanh niên hiện nay”, Tạp chí Cộng sản, số 6/2006.